

1. Bulkin Yu. Nestor Nyzhankivskiy: zhyttia i tvorchist, Lviv, New-York, Vydavnytstvo M.P. Kots, 1997, 60 p.
2. Kabalevskiy D. Yak rozpovidaty ditiam pro muzyku. Kyiv, Muzychna Ukrayina, 1982. 320 p.
3. Kyianovska L. Stylova evolyutsiia halytskoyi muzychnoyi kultury XIX-XX st. Ternopil : SMP «Aston», 2000. 340 p.
4. Kyianovska L. Myroslav Skoryk: liudyna i mytets: monohrafiia, Lviv, Vydavnytstvo zhurnalu «Yi», 2008, 592 p.
5. Nyzhankivskiy N. Fortepiianovi tvory dlya molodi, Lviv, SUProM, 1935, 12 p.
6. Skoryk M. Tvory dlia fortepiano: navchalno-metodychnyi posibnyk, Lviv, Spolom, 2008, 220 p.
7. Frait O. Fortepianni albomy ta tsykly ukrainskykh kompozytsii dlia ditei: istoriia i suchasnist, Drohobych, Redaktsiino-vydavnychy vidid Drohobyt'skoho DPU im. I.Franka, 2010, 94 p.

Аннотация

Украинская фортепианная детская музыка и ее дидактически-воспитательные возможности

Данилишина М.Ф.

Рассмотрены отдельные циклы фортепианных пьес для детей и юношества дидактического направления, которые занимают важное место в творческом наследии представителей украинской национальной композиторской школы XIX-XX – нач.XXI веков. Отмечено воспитательное значение таких сборников, а также их дидактическая ценность с учетом использования в современном педагогическом репертуаре для учащихся в условиях внешкольного специального образования (ДМШ) и студентов-музыкантов факультетов искусств высших педагогических учебных заведений, поскольку тщательное изучение произведений из опусов для детей и юношества способствует музыкально-исполнительскому развитию личности.

Ключевые слова: украинская детская фортепианная музыка, циклы фортепианных пьес для детей и юношества, образная драматургия, спектр средств музыкального воплощения.

Summary

Ukrainian children piano music and its didactic and educational opportunities

Danilishyna M.F.

The individual cycles of piano pieces for children and youth of didactic orientation that occupy an important place in the artistic heritage of the Ukrainian national composer school of the XIX-XX – early XXI centuries are analysed. Educational value of such compilations, as well as their didactic value when using them in modern teaching repertoire for students in the context of extra-curricular special education (Children Music School) and students – future musicians of art faculties of the higher educational institutions is outlined, as a careful study of the works from opus for children and youth promotes musical and performing development of a person.

Keywords: Ukrainian children piano music, cycles of piano pieces for children and youth, image-bearing dramatics, range of musical personification means.

УДК 37.041:786.071.4(045)

Гліницька Н.С.,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Педагогічне керівництво в процесі музичної самоосвіти та самовиховання

У статті розглянуто питання педагогічного керівництва в процесі музичної самоосвіти та самовиховання студентів на факультетах мистецтв у навчальних закладах педагогічної освіти. Визначені три основних напрями організації педагогічного керівництва самоосвітою та самовихованням: формування у особистості думки про необхідність і користь самовиховання та самоосвіти; надання допомоги у процесі самовиховання та самоосвіти, його методів і шляхів здійснення; практична допомога особистості в розробці програм самовиховання і їх реалізації. Розкрито поетапне формування музичного самоосвітнього досвіду студентів, яке забезпечує поступовий перехід студентів від самоосвітньої музичної діяльності під керівництвом педагога до музичної самоосвіти та самовиховання з уміньми самоспостереження, самопланування, самоорганізації, самоконтролю і самооцінки та самокорекції.

Ключові слова: педагогічне керівництво, музична самоосвіта та самовиховання, етапність формування досвіду, напрями керівництва, індивідуальний підхід, саморозвиток, самовдосконалення.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Самоосвіта і самовиховання можуть здійснюватись як стихійно, так і підлягати педагогічному керівництву. Найбільш важливим у цьому питанні, на думку дослідників, є вибір шляхів реалізації цілеспрямованого впливу на розвиток самостійності особистості.

Принциповим у проблемі організації самоосвіти і самовиховання особистості є питання про роль педагога, знаходження форм і методів педагогічного керівництва, розкриття можливостей самостійно вирішувати проблеми, пов'язані зі сферою музичного мистецтва.

Виникає необхідність з'ясування оптимальних умов організації та активізації музичної самоосвіти і самовиховання учнів старшої школи, при яких допомога вчителя не повинна стримувати їхню ініціативу. Роль педагога в цьому процесі полягатиме не лише в організації діяльності та контролюванні процесу самостійної роботи учнів, а головне – у виробленні для кожного з них орієнтирів для самостійного музичного розвитку [2, с. 15].

Аналіз останніх досліджень та публікацій ... У науково-методичній літературі розглянуто декілька підходів до питання педагогічного керівництва. О.Рогова розглядала суворе керівництво самостійною роботою з боку педагога. Варіативна функція педагога – від інформаційно-контролюючої до консультативно-координуючої розкривалась А. Алексюк, В.Євдокимовим, І.Прокопенко. Вплив педагога як один із факторів формування самостійності особистості вивчали Г.Кожевников, Т.Лізнява. Співвідношення зв'язків між керівництвом педагога і самостійністю тих, хто навчається розкривали Е. Абдуллін, Л.Арчажникова, Ю.Бабанський.

Формування цілей статті... Метою цієї статті є висвітлення питання педагогічного керівництва в процесі музичної самоосвіти та самовиховання студентів на факультетах мистецтв у навчальних закладах педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу... Процес педагогічного керівництва музичною самоосвітою складний і багатогранний, що закономірно впливає зі специфіки самої музики, особливостей музичної діяльності школярів. Для того, щоб педагогічний вплив був більш ефективним і доцільним, учителеві треба враховувати індивідуальні відмінності учнів у ставленні до музичного мистецтва і мотивацію музичної діяльності. Адже сутність музичного мистецтва полягає у великій різноманітності його видів, властивостей, функцій, що реалізуються і відповідно осмислюються кожною людиною своєрідно, по-різному.

Згідно з основними компонентами структури готовності були виділені такі напрями діяльності педагога у процесі формування у особистості готовності до музичної самоосвіти: 1) формування потреби в розширенні і примноженні музичних знань, прагнення до музичної самоосвіти та самовиховання; 2) вироблення вмінь та навичок самостійної музичної пізнавальної діяльності; 3) удосконалення вміння застосовувати набуті музичні знання у подальшому музичному самовихованні та самоосвіті.

З одного боку, організація музичної самоосвіти та самовиховання особистості передбачає обов'язкове керівництво цим процесом з боку педагога. На думку науковців, це вимагає визначення мети і створення мотиваційної основи діяльності; діагностики рівня знань та опанування методики самоосвітньої роботи з інформацією різних видів, надання оперативної консультативної допомоги при труднощах, що виникають у перебігу самоосвітньої роботи; забезпечення оптимального і дієвого зворотнього зв'язку [3]. Спираючись на орієнтаційно-мотиваційний, інструктивно-установчий, корекційний компоненти, О.Рогова підкреслює, що розвиток самостійності не можливий без обов'язкового керівництва цим процесом з боку педагога [3, с. 16].

Важливу роль в процесі самовиховання і саморозвитку особистості відіграє педагогічне керівництво. Зміст і форми роботи педагога з організації самовиховання можуть бути найрізноманітнішими. Тут багато залежить від того, наскільки самі педагоги компетентні в питаннях самовиховання і його методів, в якій мірі вони ознайомлені з науковою і популярною літературою з цієї проблеми, наскільки відповідально ставляться до виконання своїх педагогічних обов'язків.

В цілому, організація педагогічного керівництва самоосвіти та самовихованням здійснюється за трьома основними напрямками:

- формування у особистості думки про необхідність і користь самовиховання та самоосвіти;
- надання допомоги особистості у з'ясуванні сутності самовиховання та самоосвіти, його методів і шляхів здійснення;
- практична допомога особистості в розробці програм самовиховання і їх реалізації.

Практична робота з реалізації цих напрямів допоможе отримати чіткіше уявлення про зміст самоосвітньої діяльності. Так, у перебігу формування готовності особистості до музичної самоосвіти та самовиховання необхідно розуміти, що не всі знають, як це робити, не володіють відповідними

навичками. Тому на переконливих прикладах педагогу треба показувати, як важливо для кожної людини удосконалити себе, свою музичну культуру. Тематика виховної роботи може охоплювати різні аспекти цієї проблеми: «Що таке музичне самовиховання», «Методи самовиховання» тощо. Важливо, щоб перед аудиторією з цих питань виступали не тільки педагоги, але й учені, лікарі, психологи, митці.

Проте роз'яснювальними заходами і організацією пізнавально-просвітницької діяльності ця робота не повинна обмежуватися. Не менш важливим є надання практичної допомоги особистості у музичному самовихованні. З цією метою доцільно обговорювати, як потрібно ставити мету самовдосконалення в галузі музики, як використовувати методи самопереконання, самонавіювання, самопримушування та інші в роботі над собою.

Таким чином, варто зазначити, що самовиховання виступає як важливий засіб розвитку особистості тільки тоді, коли педагоги звертають належну увагу на його організацію і здатні грамотно його спрямовувати.

З іншого боку, особливу увагу педагоги повинні приділяти індивідуально-творчому підходу до особистості, що здійснюється у всіх формах організації навчально-виховного процесу і набуває особливого змісту при виконанні самостійних творчих завдань з музики (Е. Абдуллін).

Індивідуальний підхід обумовлює використання окремих методів, які дозволяють педагогу взяти до уваги особливості окремої особистості. Індивідуалізація навчання – це цілеспрямована система навчання, проектування особистості та здійснення її формування в навчально - виховному процесі [1, с.78]. Сутність індивідуального підходу полягає в тому, щоб залучити студентів до активної діяльності, що забезпечувало б виявлення та розвиток їхніх здібностей та можливостей, закріплення значущих якостей особистості, щоб допомогти розкрити для самого себе і для оточуючих те особливе, що в ньому приховано [1, с.77-78].

Для забезпечення поступового переходу студентів від самоосвітньої музичної діяльності під керівництвом педагога до музичної самоосвіти та самовиховання з уміннями самоспостереження, самопланування, самоорганізації, самоконтролю і самооцінки та самокорекції розроблено три етапи.

1. Перший етап – *пропедевтичний*. На цьому етапі забезпечується мотивація музичної самоосвіти та самовиховання учнів, вияв у них бажання до самовдосконалення. Формуються спонукальні мотиви, свідоме ставлення до процесу музичної самоосвіти та самовиховання, активізуються інтереси студентів до різних форм музичної діяльності – пізнавальної, художньо-творчої, соціокультурної.

2. Другий етап – *організаційно-стимулюючий* (з домінуванням методів педагогічної підтримки). На цьому етапі вчителі обговорюють з учнями індивідуальні програми музичної самоосвіти та самовиховання, формують самоорганізаційні установки на набуття навичок дослідницької роботи, умінь самоконтролю, самокорекції та самооцінки. Роль педагога полягає насамперед у тому, щоб допомогти учневі у плануванні своїх дій, втіленні індивідуальної програми на практиці, активізації рефлексивних дій.

3. Третій етап – *самореалізаційний* (реалізація індивідуальної стратегії самовираження в галузі музики). Студент починає систематично працювати над собою, реалізуючи власну програму музичної самоосвіти та самовиховання, а педагог допомагає учневі контролювати і корегувати результати своїх дій. Відбувається формування готовності до музичної самоосвіти та самовиховання, виникає бажання до самовдосконалення.

Поступово зовнішній контроль педагога послаблюється, у той час, як самостійність та ініціатива самого вихованця зростають.

Керівництво в сучасній педагогіці розглядається не усереднено, а індивідуалізовано. О.Савченко наголошує, що орієнтир сучасного керівництва – від управління навчальним закладом до управління навчанням і розвитком кожної особистості [4].

Висновки... Розуміння самостійності як важливої життєзабезпечуючої якості, як основного педагогічного завдання, усвідомленого суспільством, зростає пропорційно до розвитку людської цивілізації.

Таким чином, у ставленні викладачів до проблеми керівництва музичною самоосвітою спостерігаються дві тенденції. З одного боку, надмірно перебільшується складність управління, коли переплетіння різноманітних каналів і чинників впливу на особистість породжує сумніви щодо результативності педагогічних дій. З другого боку, підхід до вирішення складних і суперечливих завдань музичного виховання спрощується, керівництво музичним самовихованням зводиться до нав'язування особистості певних стереотипів, власних поглядів та уподобань. В обох випадках недостатнє використання особистісного потенціалу гальмує здатність до саморозвитку і самовдосконалення.

1. Вікторова М. В. Індивідуальний підхід як засіб підвищення якості знань учнів на уроках музики / М. В. Вікторова // Педагогіка вищої та середньої школи : Зб. наук, праць. – № 16 (Спец. випуск) Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології). – 2006. – Ч. 1 / Редкол. : Буряк В. К. (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг : КДПУ, 2006. – 372 с.
2. Перспективні напрямки розвитку музично-педагогічної освіти: Методичні рекомендації для студентів музично-педагогічних факультетів / [Упор. Г. М. Падалка, Н. І. Плешкова]. – К. : РНМК, 1991. – 36 с.
3. Рогова О. В. Врахування специфіки змісту навчального матеріалу в процесі організації самостійної роботи студентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / О. В. Рогова. – ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. – Х., 1992. – 18 с.
4. Савченко О. Я. Стратегічні цілі : [Реформування заг. серед. освіти] / О. Я. Савченко // Освіта України. – 1997. – №2/3. – С.4.

Транслітерований список літератури:

1. Viktorova M. V. Individualnyi pidkhid yak zasib pidvyshchennia yakosti znan uchniv na urokakh muzyky. Pedagogika vyshchoi ta serednoi shkoly : Zb. nauk, prats. № 16 (Spets. vypusk) Mystetsko-pedahohichna osvita (teoriia, metody, tekhnolohii), 2006, Part. 1, Redkol. : Buriak V. K. (hol. red.) ta in., Kryvyi Rih : KDPU, 2006, 372 p.
2. Perspektyvni napriamky rozvytku muzychno-pedahohichnoi osvity: Metodychni rekomendatsii dlia studentiv muzychno-pedahohichnykh fakultetiv. Upor. N. M. Padalka, N. I. Plieshkova. Kyiv, RNMK, 1991, 36 p.
3. Rohova O. V. Vrahuvannia spetsyfyky zmistu navchalnoho materialu v protsesi orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 / O. V. Rohova. – KhDPU im. H. S. Skovorody. Kharkiv, 1992, 18 p.
4. Savchenko O. Ia. Stratehichni tsili : [Reformuvannia zah. sered. osvity]. Osvita Ukrainy, 1997, № 2/3. pp.4.

Педагогическое руководство в процессе музыкального самообразования и самовоспитания Илиницкая Н.С.

В статье рассмотрены вопросы педагогического руководства в процессе музыкального самообразования и самовоспитания студентов на факультетах искусств в учебных заведениях педагогического образования. Определены три основных направления организации педагогического руководства самообразованием и самовоспитанием: формирование у личности мысли о необходимости и пользе самовоспитания и самообразования; оказания помощи в процессе самовоспитания и самообразования, в подборе методов и путей осуществления; практическая помощь личности в разработке программ самовоспитания и их реализации. Раскрыто поэтапное формирование музыкального самообразовательного опыта студентов, которое обеспечивает постепенный переход студентов от самообразовательной музыкальной деятельности под руководством педагога к музыкальному самообразованию и самовоспитанию умеющего самонаблюдения, самопланирования, самоорганизации, самоконтроля и самооценки и самокоррекции.

Ключевые слова: педагогическое руководство, музыкальное самообразование и самовоспитание, поэтапное формирование опыта, направления руководства, индивидуальный подход, саморазвитие, самосовершенствование.

Summary

Pedagogical Management in the Process of Music Self-Education and Self-Upbringing Ilinitzka N.S.

The article examines the question of pedagogical management in the process of music self-education and self-upbringing of students at the faculties of arts in the educational institutions of pedagogical education. Three main directions of organization of pedagogical management of self-education and self-upbringing have been determined: formation of personality the idea about the necessity and benefits of self-education and self-upbringing; assistance in the process of self-upbringing and self-education, its methods and ways of implementation; practical assistance to the personality in the development of programs of self-upbringing and their realization. Gradual formation of music self-educational experience of students has been revealed, which provides gradual transition of students from self-educational music activity under the guidance of a teacher to the music self-education and self-upbringing with the skills of self-observation, self-planning, self-organization, self-control, self-evaluation and self-correction.

Key Words: pedagogical management, music self-education and self-upbringing, gradual formation of experience, directions of leadership, individual approach, self-development, self-perfection.